



بسم الله الرحمن الرحيم

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد



موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۳/ ذوالحجه/۱۴۴۶ هـ، ق موافق ۹/جوزا/۱۴۰۴ هـ، ش

فضایل و اعمال ده روز اول ماه ذوالحجه ، به ویژه روز عرفه و روز عید قربان

الحمد لله الذي هدانا للإسلام ، و شرع لنا مواسم الخيرات على الدوام ، وأشهد أن لا إله إلا الله الملك القدوس السلام ، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله خير من صلى وصام ، وحج البيت الحرام . صلى الله عليه وعلى آله وصحبه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين ، أما بعد: فأعوذ بالله من الشيطان الرجيم: {وَالْفَجْرِ . وَلَيَالٍ عَشْرٍ} الفجر: (۲-۱) وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَا مِنْ أَيَّامٍ الدُّنْيَا أَيَّامٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَنْ يُتَعَبَّدَ لَهُ فِيهَا مِنْ أَيَّامِ الْعَشْرِ، وَإِنَّ صِيَامَ يَوْمٍ فِيهَا لَيَعْدِلُ صِيَامَ سَنَةٍ، وَلَيْلَةٌ فِيهَا بَلِيلَةُ الْقَدْرِ» سنن ابن ماجه (۱/ ۵۵۱)

حضر محترم وگرامی !

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

۱- فضیلت ده روز اول ذوالحجه:

مسلمانان عزتمند!

عمر بسیار به سرعت می گذرد، گذشت زمان و عمر در اختیار ما و شما نیست؛ پس مناسب است که از اوقات ضایع شده زندگی خود عبرت بگیریم و به اخلاص به خالق خود رجوع کنیم.

الله جل جلاله بخاطر نجات و کامیابی مسلمانان بعضی اوقات را بر بعضی دیگر فضیلت داده است به طور مثال قسمت اخیر شب، روز جمعه، ماه مبارک رمضان، شب قدر ، روز دهم محرم الحرام، همچنین الله تعالی ده روز اول ماه ذوالحجه را فضیلت زیاد داده است، تا اینکه مسلمانها این ده روز را غنیمت شمرده و در این شبها و روزها در عبادات اهتمام و توجه بکنند، زیرا که عبادت در ده روز اول ذوالحجه نسبت به سائر شبها و روزهای سال چند برابر ثواب دارد.

روزها و شبهای پر برکت ذوالحجه برای حصول قرب الله تعالی یک فرصت تکرار ناشدنی است پس الله تعالی همه ما را توفیق نصیب کند که از این فضائل فایده بگیریم.

الله تعالی بنا بر فضل و کرم خود این ده روز را در ماه اخیر سال بخاطر این مقرر کرده است که ما با نفس خود محاسبه کنیم و آن بی توجهی که ما در طول سال انجام داده ایم در این روزهای اخیر آنرا جبران نمائیم. و در اوقات گذشته که ما کدام بی توجهی کردیم به آن پشیمانی و ندامت خود را آشکار نمائیم و در آینده این عزم و اراده را داشته باشیم و به الله تعالی وعده بسپاریم که اگر در سال آینده زنده باقی ماندیم دیگر بی توجهی نمی کنیم و از هر لحظات شبها و روزی عمر خود استفاده اعظمی میکنیم.

خصوصیت ده روز اول ذوالحجه این است که در این ده روز اعمال و مراسم مهم رکن پنجم اسلام (حج) اداء میشود، مانند: تلبیه گفتن، یوم الترویبه، رکن مهم حج وقوف عرفات، رمی جمرات، ذبح کردن هدیه، تراشیدن و یا قصر کردن سر، خود را از احرام بیرون کردن، بجا آوردن طواف بیت الله وسی بین صفا و مروه.

همچنان مسلمانان به طور عموم در روز دهم ذو الحجه شعار بزرگ اسلام که نماز عید و قربانی است اداء می نمایند. و خوشی عید را تجلیل میکنند.

در ده اول ذوالحجه مسلمانها از اطراف بحیره سفید، بحیره سیاه، بحیره سرخ، بحیره هند و از هر گوشه های زمین بخاطر اداء کردن حج به مکه معظمه می آیند و بخاطر زیارت رسول الله صلی الله علیه و سلم به مدینه منوره می روند. الله جل جلاله در باره اداء کردن این فریضه فرموده است: {وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ} [الحج: ۲۷-۲۸]

ترجمه:- و در میان مردم اعلان کن که برای ادای فریضه حج پیاده و سوار به هر شتر لاغری که راه های دور و دراز را می پیمایند بیایند؛ تا به منافع دنیوی و دینی شان حاضر شوند و نام الله را در روزهای معین بر آنچه که الله از چهارپایان به ایشان داده است یاد کنند. پس از ذبح این حیوانات شما خودتان از آن بخورید و نیازمند بی نوا را بخورانید.

فضیلت دیگر دهه اول ذوالحجه این است که الله تعالی به شبهای ده گانه ذوالحجه سوگند یاد کرده است که این به اهمیت ده روز ذوالحجه دلالت میکند. الله تعالی فرموده است: {وَالْفَجْرِ . وَلَيَالٍ عَشْرٍ} الفجر: (۲-۱)

ترجمه:- قسم به فجر (صبح) و قسم به شبهای ده گانه.

عبدالله بن عباس رضی الله عنهما ترجمان القرآن مگوید: که این ده شب، شبهای ده گانه اول ذو الحجه است. ابن کثیر [۴/ ۶۱۴] در ده روز اول ذوالحجه اعمال صالح و کارهای نیک را انجام دادن نسبت به سائر روزهای سال ثواب زیاد دارد.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ قَالُوا وَلَا الْجِهَادُ؟ قَالَ وَلَا الْجِهَادُ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ» صحیح البخاری (۲/ ۳۸۳)

ترجمه:- از عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت است که پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: اینطور عملی نیست که آن بهتر باشد نسبت به ده روز ذو الحجه صحابه کرام عرض کردند و گفتند: ای رسول الله! حتی جهاد در راه الله هم به اندازه آن نیست؟ رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: حتی جهاد هم به اندازه آن نیست. مگر آن کسیکه با جان و مال خود در راه جهاد بیرون شود و با هیچ چیزی بازگشت نکند، (یعنی همه مال خود را در راه جهاد صرف کند و خودش بازگشت نماید و یا اینکه نه خود او بازگشت کند و نه مال او). فتح الباری لابن حجر (۳/ ۳۹۰)

حافظ ابن حجر رحمه الله در شرح این حدیث مگوید: (السَّبَبُ فِي امْتِيَاَزِ عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ لِمَكَانِ اجْتِمَاعِ أُمَمَاتِ الْعِبَادَةِ فِيهِ، وَهِيَ الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ وَالْحَجُّ، وَلَا يَتَأْتَى ذَلِكَ فِي غَيْرِهِ). فتح الباری، لابن حجر (۳/ ۳۹۰)

ترجمه:- سبب امتیاز ده روز اول ذوالحجه این است که در این روزها از تمام عبادات بزرگ اجتماع صورت میگیرد. مانند: نماز، روزه، صدقه و حج که در دیگر روزها این عبادات مهم با هم جمع نمی شوند.

حافظ ابن رجب در شرح این روایت مینویسد: این حدیث دلیل است بر اینکه این ده روز بهتر اند نسبت به ده روز سائر ماه ها و در این ده روز اعمال نیک بهتر است نسبت به همه دهه ماه ها که ده روز رمضان هم شامل آن است و فرائض دهه اول ذو الحجه نسبت به فرائض دهه سائر ماه ها بهتر است و نوافل آن هم نسبت به نوافل دهه سائر ماه ها بهتر است .. فتح الباری، لابن رجب (۱۱/۶) مفهوم عمل نیک در حدیث شریف عام است، یعنی هر نوع عبادت، مانند: ذکر، تسبیح، استغفار، تلاوت قرآن کریم، صدقه دادن، مستحکم کردن رابطه با اقارب، روزه گرفتن و غیره...

در یک حدیث شریف دیگر آمده است که عبادت کردن در دهه اول روزها و شبهای ذو الحجه برابر است با عبادت کردن یکسال: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ أَيَّامٍ الدُّنْيَا أَيَّامٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَنْ يُتَعَبَّدَ لَهُ فِيهَا مِنْ أَيَّامِ الْعَشْرِ، وَإِنَّ صِيَامَ يَوْمٍ فِيهَا لَيَعْدِلُ صِيَامَ سَنَةٍ، وَلَيْلَةٌ فِيهَا بَلِيلَةُ الْقَدْرِ» سنن ابن ماجه (۱/۵۵۱)

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: در روزهای دنیا اینطور روزی نیست که آن به نزد الله تعالی خیلی مهم باشد که در آن روزها الله تعالی را عبادت کرده شود، بغیر از این ده روز ذوالحجه. یقیناً در دهه اول ذوالحجه روزه گرفتن یک روز آن برابر با روزه یکسال است و عبادت کردن در یک شبی از ذوالحجه برابر است با عبادت شب قدر.

۲- فضیلت روز عرفه:

عرفه روز نهم ذو الحجه است و عرفات نام آن جای مقدسی است که رکن بزرگ حج (وقوف) در آن صورت میگیرد. روز عرفه و عرفات در اسلام مقام و فضیلت بزرگ دارند.

در تاریخ نهم ذوالحجه در روز عرفه حجاج رکن مهم حج که (وقوف عرفات) است در همین روز اداء میکنند. و کسیکه در روز عرفه در عرفات وقوف نکند حج او صحت ندارد.

الله جل جلاله فرموده است: {فَإِذَا أَفْضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَادْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ} [البقرة: ۱۹۸].

ترجمه:- پس چون از عرفات بازگشتید الله را نزد مشعر الحرام (مزدلفه) یاد کنید.

وجه استدلال: در آیه مبارکه فوق حرف (اذا) آمده است که در لسان عربی از برای شرط استعمال میشود.

الله تعالی میفرماید: و قتیکه شما از عرفات پائین شدید؛ در مشعر الحرام الله تعالی را یاد کنید.

مفسرین میگویند: که بخاطر اذا در (فَإِذَا أَفْضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ) ذکر الله تعالی در مزدلفه مشروط است به وقوف عرفات، زیرا که شرط مقدم بالای مشروط می باشد.

در یک روایت آمده است: عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: «كَانَتْ قُرَيْشٌ وَمَنْ دَانَ دِينُهَا يَقِفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ، وَكَانُوا يُسَمُّونَ الْحُمْسَ، وَكَانَ سَائِرُ الْعَرَبِ يَقِفُونَ بِعَرَفَاتٍ، فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ أَمَرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَأْتِيَ عَرَفَاتٍ، ثُمَّ يَقِفَ بِهَا، ثُمَّ يُفِيضَ مِنْهَا» فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: {ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ}. متفق علیه

ترجمه:- از حضرت عائشه رضي الله عنها روایت است او میگوید که قریش و کسانی که از دین آنها پیروی میکردند آنها در مزدلفه وقوف میکردند و این وقوف را (الْحُمْس) میگفتند، اما سائر اعراب در عرفات وقوف میکردند و قتیکه اسلام آمد الله تعالی پیامبر خود را امر کرد به عرفات بروید سپس در آنجا در میدان عرفات وقوف کنید. سپس از عرفات به مزدلفه پائین شوید، و آیه مبارکه {ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ} [البقرة: ۱۹۹] همین معنی را دارد.

در یک روایت دیگر آمده است: «الْحَجُّ عَرَفَةُ». سنن الترمذی (۳/۲۳۷)

ترجمه:- حج عبارت از روز عرفه است. یعنی در روز عرفه وقوف در عرفات رکن مهم حج است.

معنی حدیث این است که رکن اعظم حج عرفه است..

به برکت روزه گرفتن روز عرفه الله تعالی گناهان سال گذشته و سال آینده مسلمانها را معاف میکند.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَ». صحیح مسلم (۱۶۷/۳)

ترجمه:- از ابو قتاده رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: من از الله تعالی امید وارم که روزه روز عرفه محو کند گناهان همان سال را که روز عرفه در آن قرار داشت و گناهان آن سالی را که بعد از روز عرفه است.

البته در روز عرفه روزه گرفتن برای حجاج مکروه است، زیرا که به گرفتن روزه روز عرفه حجاج از وقوف عرفات واز اداء کردن سائر مناسک ضعیف میشوند اما اگر کدام حاجی که به گرفتن روزه روز عرفه ضعیف نمیشود کراهیت ندارد. بدائع الصنائع (۷۹/۲)

روز عرفه روز خلاصی از جهنم است. در روز عرفه الله تعالی مسلمانها را از جهنم خلاص نموده و آنها را نجات میدهد و در روز عرفه رحمت الله تعالی بسیار نزدیک می باشد والله تعالی در روز عرفه نزد ملائک در باره مومنین افتخار میکند. در حدیث شریف آمده است: عَنْ عَائِشَةَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُعْتَقَ اللَّهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ وَإِنَّهُ لَيَدْنُو ثُمَّ يُبَاهِي بِهِمُ الْمَلَائِكَةُ فَيَقُولُ مَا أَرَادَ هَؤُلَاءِ ». صحیح مسلم (۱۰۷/۴)

ترجمه:- از حضرت عایشه رضی الله عنها روایت است او میگوید که یقیناً رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: بدون از روز عرفه دیگر روزی نیست که الله تعالی در آن روز بیشتر بندگان خود را از جهنم رها کند، یقیناً در روز عرفه رحمت الله تعالی نزدیک میشود به مسلمانان سپس الله تعالی به ملائک صفت مومنان را بیان میکند و به حضور ملائک فضیلت مومنان را میگوید که این مردم بخاطر این بهتر اند که از مناطق دور آمده اند ، زحمات را متحمل شده اند المفهم للقرطبي (۱۳/۱۱)

در روز عرفه رحمت الله تعالی بیشتر نازل میشود از همین جهت شیطان در روز عرفه بسیار نا امید خار و ذلیل می باشد در حدیث شریف آمده است: عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ كَرِيزٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: « مَا رَأَيْتُ الشَّيْطَانَ يَوْمًا هُوَ فِيهِ أَصْغَرُ وَلَا أَذْخَرُ وَلَا أَحَقَرُ وَلَا أَغْيَظُ مِنْهُ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ ». موطأ مالك (۶۲۱/۳)

ترجمه:- از طلحه بن عبیدالله بن کریر رضی الله عنه روایت است او میگوید که: رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: شیطان دیده نشده است در دیگر روزها که در آن روز شیطان بسیار پست، سبک، ذلیل و قهر باشد به غیر از روز عرفه.

روز عرفه آن روز مبارکی است که الله تعالی در این روز دین خود را کامل کرده است، الله جل جلاله فرموده است: ((الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)). [المائدة: ۳]

ترجمه:- امروز دین تان را به شما کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را برای شما به عنوان دین پسندیدم.

این آیه مبارکه در حجة الوداع در روز عرفه در مقام عرفات به نبی علیه الصلاة والسلام نازل شده است.

حافظ ابن کثیر - رحمه الله- در تفسیر این آیت می نویسد: این یک نعمت بزرگ از جانب الله تعالی بالای این امت است که دین را برایشان تکمیل کرد که اینها به ادیان دیگر ضرورت ندارند و همچنان به غیر از پیامبر خود به پیامبران دیگر ضرورت ندارند، از اینجهت الله جل جلاله نبی علیه الصلاة والسلام را به حیث آخرین پیامبر خود به انس و جن روان کرد. حلال آن است که نبی علیه السلام آنرا بیان کرده است و حرام آنست که نبی علیه السلام از آن منع کرده است و دین آنست که نبی علیه السلام آنرا آورده است، در باره چیزیکه خبر داده است آن حق و ثابت است، دروغ و شک در آن هیچ راهی ندارد. تفسیر ابن کثیر (۲۶/۳).
دعای روز عرفه از همه دعا ها بهتر است، درباره دعای روز عرفه نبی علیه الصلاة والسلام می فرماید: خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ،

وَحَيْرٌ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ». سنن الترمذي (٥٧٢/ ٥)
ترجمه:- بهترین دعا، دعای روز عرفه است و بهترین سخن آنست که من و قبل از من پیامبران آنرا گفته اند و آن این است: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ».

۳- فضیلت روز عید:

عید از جمله شعایر اسلام است و در بعضی روایات آنرا حج اکبر هم گفته شده است. المبسوط، للسرخسی (٥٩ / ٤)
حضرت علی کرم الله وجهه فرموده است: (عن علي قال : يوم الحج الأكبر يوم النحر) سنن الترمذي (٢٩١ / ٣)
ترجمه:- از حضرت علی رضی الله عنه روایت است او میگوید: روز حج اکبر روز قربانی است.

در روایت دیگر آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِيمَنْ يُؤَدُّنَ يَوْمَ النَّحْرِ بِمَنْى أَنْ لَا يَحُجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكًا وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عَرِيَانًا وَيَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ يَوْمَ النَّحْرِ). سنن أبی داود-ن (١٣٩ / ٢)
ترجمه:- از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که من را ابوبکر صدیق رضی الله عنه در جمله آن مردمی فرستاد که اعلان بکنند در روز عید در منا. اعلامیکه به حج نیاید بعد از این سال مشرکین و طواف نکنند در بیت الله انسانهای برهنه و روز حج اکبر همانا روز عید روز (قربانی) است.

و روز عید را از این جهت حج اکبر گفته میشود که در این روز مناسک حج زیاد اجراء میشود.
درباره فضیلت روز عید در یک حدیث آمده است: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرْطٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «إِنَّ أَكْبَرَ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمُ النَّحْرِ ثُمَّ يَوْمُ الْقَرِّ وَهُوَ الَّذِي يَلِيهِ». سنن النسائي الكبرى (٤٤٤ / ٢)
و في لفظ : «أفضل الأيام عند الله يوم النحر ويوم القر» صحيح ابن حبان بتحقيق الأرناؤوط (٥١ / ٧)
ترجمه:- از عبدالله بن قُرْط رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: یقیناً از جمله روزهای بزرگ به نزد الله تعالی روز عید اضحی و روز دوم عید است.

در یک لفظ از این روایت آمده است که از جمله بهترین روزها نزد الله تعالی روز عید و روز دوم آن است.
و قتیکه ضیوف الرحمن حجاج از وقوف عرفات خلاص شوند والله تعالی آنها را بخشش کند و در روز دوم یعنی در دهم ذو الحجه باز اینها هم خوشحالی میکنند و هم هدایای خود را ذبح میکنند و از گوشت هدایای خود تناول میکنند. که در این روز مانند: حجاج در سراسر جهان عموم مسلمانان هم نماز عید را اداء میکنند و خوشحالی را تجلیل میکنند و بخاطر حصول رضای الله تعالی قربانی میکنند و حیوانات را ذبح میکنند و خودشان هم از گوشت قربانی استفاده میکنند و به اقارب و فقراء هم میدهند والله تعالی در باره قربانی مسلمانها میفرماید: (لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤها وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ) [الحج: ٣٧]
ترجمه:- هرگز گوشتها و خونهای قربانی ها به الله نمی رسد بلکه تقوای شما به او می رسد.

در باره نماز عید و قربانی الله جل جلاله فرموده است: (فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ) [الکوثر: ٢]
ترجمه:- پس برای رضای پروردگارت نماز بگذار و قربانی کن.

وجه استدلال: در (فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ) در باره هر دو حکم مفسرین نظریات متفاوتی دارند که از جمله آن یک نظر این است که مراد از (فَصَلِّ لِرَبِّكَ) نماز عید است و مراد از (وَأَنْحِرْ) ذبح کردن قربانی است. و یا روز عید مراد است.

امام قرطبی رحمه الله میگوید: (وقال قتادة وعطاء وعكرمة: " فصل لربك " صلاة العيد ويوم النحر. وقال أنس: كان النبي صلى الله عليه وسلم ينحر ثم يصلي، فأمر أن يصلي ثم ينحر). تفسير القرطبي (٢١٨ / ٢٠)

ترجمه:- قتاده، عطاء و عکره رحمهم الله میگویند که مراد از (فصل لربک) نماز عید و روز عید است.
و انس رضي الله عنه میگوید که نبی علیه السلام اول قربانی می کردند سپس نماز اداء میکردند، پس برای او امر شد که اول نماز عید را اداء کن و سپس قربانی کن.

در باره خوشی روز عید نبی علیه السلام فرموده است: (إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَهَذَا عِيدُنَا) صحیح البخاری ت (۲/۳۶۶)
ترجمه:- یقیناً از برای هر قوم عیدی است و این عید ما است.

عید اضحی عید مسلمانان است و روز خوردن و نوشیدن است. در یک حدیث شریف آمده است: عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «يَوْمُ عَرَفَةَ وَيَوْمُ النَّحْرِ وَأَيَّامُ التَّشْرِيقِ عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَهِيَ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ». سنن أبی داود-ن (۲/۲۹۵)
ترجمه:- از عقبه بن عامر رضي الله عنه روایت است، او میگوید که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: روز عرفه و روز عید و روزهای تشریق عید اهل اسلام (مسلمانان) است. و این روزهای خورد و نوش است.

۴- اعمال ده روز اول ماه ذو الحجه :

عبادت کردن و انجام دادن اعمال نیک در ده روز اول ذو الحجه نسبت به سائر روزها ثواب زیاد دارد.
صحابه کرام، تابعین و سائر علمای سلف در ده روز اول ذوالحجه توجه خاص میکردند و در این روزها کمر خود را به عبادت بسته میکردند.

امام ابو عثمان النهدي رح میگوید (كانوا يعظمون ثلاث عشرات العشر- الأول من ذي الحجة والعشر- الأخير من رمضان والعشر- الأول من المحرم). لطائف المعارف لابن رجب (ص: ۳۵)

ترجمه:- علمای پیشین به این سه دهه احترام زیاد و بزرگداشت میکردند. اول: دهه اول ذوالحجه، ده روز اخیر رمضان المبارک و ده روز اول محرم الحرام.

در ده روز اول ذو الحجه انجام دادن اعمال نیک و مستحب ثواب زیاد دارد؛ که بعضی نمونه های آن قرار ذیل است:

۱- عمره کردن. اگر کسی توان داشته باشد که در ده روز اول ذو الحجه عمره نماید، پس عمره کردن در این روزها نسبت به سائر روزها ثواب زیاد دارد. در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا». متفق عليه

ترجمه:- از ابوهریره رضي الله عنه روایت است او میگوید: یقیناً رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: یک عمره تا عمره دیگر کفاره از برای گناہانی است که در بین دو عمره انجام شده باشد.

در یک روایت آمده است: عَنْ ابْنِ عُمَرَ يَقُولُ: «الْعُمْرَةُ فِي الْعَشْرِ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْعُمْرَةِ بَعْدَ الْحَجِّ». مصنف ابن أبي شيبة (۳/۱۶۰)
ترجمه: از عبدالله بن عمر رضي الله عنهما روایت است او میگوید: که عمره کردن در ده روز اول ذوالحجه نزد من بهتر است از آن عمره ای که بعد از حج صورت میگیرد.

۲- توجه و اهتمام نمودن به عبادات فرضی و نفلی، توجه و اهتمام نمودن به عبادات فرضی و نفلی مسلمانان را به الله تعالی نزدیک میکند.

در حدیث شریف آمده است: (وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ...). صحیح البخاری

ترجمه:- نزدیک نمی شود بنده به سوی من به چیزی که محبوب است به نزد من بعد از آنچه که فرض کرده ام بالای او و بنده همیشه قریب میشود به سوی من به انجام دادن نوافل تا اینکه او را دوست میدارم.

به اثر نوافل بنده به الله تعالى محبوب میگردد. عبادات نفلی مانند: نماز نفل، تلاوت قرآن کریم، صله رحمی، کمک کردن با بینوایان، سخن نیک گفتن، صدقه کردن و غیره...

۳- زیاد ذکر کردن و بیشتر دعاء طلب کردن. در ده روز اول ذوالحجه طلب کردن دعاء، ذکر، تکبیرات گفتن ثواب زیاد دارد، باید مسلمانان به اذکار و دعاها توجه زیاد بکنند و از این اعمال غافل نشوند بخصوص در روز عرفه.

الله جل جلاله میفرماید: (وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ) [البقرة: ۲۰۳]

ترجمه:- الله را در روزهای معین شمرده شده در منی یاد کنید.

مفسرین میگویند که مراد از ایام (معدودات) ایام تشریق است یعنی گفتن تکبیرهای تشریق.

در یک آیه مبارکه آمده است: (وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ) [الحج: ۲۸]

ترجمه:- و در روزهای معلوم نام الله را بر ذبح چهارپایان یاد کنند.

امام سمرقندی رحمه الله نوشته است: مراد از (ایام معدودات) روزهای تشریق است و مراد از (ایام معلومات) روز عید است. بحر العلوم، للسمرقندی (۱/ ۱۶۱)

اما حافظ ابن رجب میگوید: که مراد از (ایام معلومات) به نزد جمهور علما ده روز اول ذوالحجه است. الطائف (ص: ۲۸۹)

در ده اول ذوالحجه ذکر کردن به دو نوع است:

الف: ذکر مطلق: ذکر مطلق آن ذکر مسنونی است که هر وقت در ده روز اول ذوالحجه یا در سائر روزها می باشد.

ب: ذکر مقید و یا تکبیرات ایام تشریق: که آن را اذکار پنج روزه ایام التشریق گفته میشود که از روز عرفه بعد از نماز صبح شروع شده و تا آخرین روز ایام التشریق بعد از نماز دیگر تمام میشود (تاریخ ۱۳ ذوالحجه بعد از نماز دیگر) که جمعا در (۲۳) نماز دوام دارد.

والفاظ ذکر مقید هم مأثور است: (الله أكبر الله أكبر لا إله إلا الله والله أكبر الله أكبر . والله الحمد). البحر الرائق (۲/ ۱۷۸)

تکبیرات التشریق بعد از هر نماز فرض با جماعت متصل به چهارگفتن آن واجب است. تحفة الفقهاء (۱/ ۱۷۵)

در حدیث شریف آمده است: عن جابر رضي الله عنه قال: (كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا صلى الصبح من غداة عرفة يقبل على أصحابه فيقول: على مكانكم ويقول: فيكبر من غداة عرفة إلى صلاة العصر من آخر أيام التشریق) سنن الدارقطني (۲/ ۵۰) ترجمه:- از حضرت جابر بن عبدالله رضي الله عنه روایت است او میگوید که عادت نبی علیه السلام این بود که وقتی در روز عرفه نماز صبح را اداء میکرد و رو به طرف اصحاب میگرداند و برایشان میگفت: در جاهای خود بنشینید، سپس تکبیر میگفت: از صبح روز عرفه تا آخرین روز ایام التشریق تا نماز دیگر.

در ذکر تکبیر، تهلیل و تحمید همه شامل است. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ أَيَّامٍ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ وَلَا أَحَبُّ إِلَيْهِ الْعَمَلُ فِيهِنَّ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ فَأَكْثَرُوا فِيهِنَّ مِنَ التَّهْلِيلِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّحْمِيدِ). مسند أحمد (۲۹۶/ ۱۰)

ترجمه:- از عبدالله بن عمر رضي الله عنهما روایت است او میگوید که نبی علیه السلام فرمودند: به نزد الله تعالى اینطور روز بزرگ و بهتر نیست که عمل کردن در آن روز بهتر باشد نسبت به ده روز ذوالحجه، پس در این روزها لا اله الا الله، الله اکبر و الله الحمد، زیاد بگوئید.

در ذکر دعا هم شامل است، پس مناسب است که در این ده روز از الله تعالى زیاد دعاء طلب کنیم.

دعای بهتر از همه دعای روز عرفه است. در حدیث شریف آمده است: عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ كَرِيزٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَأَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ». موطأ مالک (۲۱۴/۱)

ترجمه:- از طلحه بن عبیدالله بن کریر رضی الله عنه روایت است او میگوید که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: دعای بهتر از همه دعاها، دعای روز عرفه است. و بهترین آنچه که من گفته ام و پیامبران قبل از من گفته اند: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ.

در یک روایت دیگر آمده است: عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ - وَهُوَ ابْنُ صُهَيْبٍ - قَالَ سَأَلَ قَتَادَةَ أَنْسَا أَيْ دَعْوَةً كَانَ يَدْعُو بِهَا النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- أَكْثَرَ قَالَ كَانَ أَكْثَرَ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا يَقُولُ «اللَّهُمَّ أَتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ». مسلم (۶۸/۸) ترجمه:- از عبدالعزیز بن صهیب رح روایت است او میگوید که قتاده رح از انس بن مالک رضی الله عنه پرسید: کدام دعا است که نبی علیه السلام آنرا زیاد و بیشتر اوقات میگفت: حضرت انس رضی الله عنه گفت: که نبی علیه السلام اینطور دعا طلب میکرد: اللَّهُمَّ أَتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

حسن بصری رحمه الله میگوید: که مراد از (الحسنه) علم و عبادت در دنیا و جنت در آخرت است.

سفیان ثوری رحمه الله میگوید: که مراد از (الحسنه) علم و روزی پاکیزه در دنیا و جنت در آخرت است.

میمون بن مهران میگوید: من مردم را دیدم که آنها در دهه اول ذوالحجه آنقدر تکبیر زیاد میگفتند: که من آن تکبیر هارا مشابه به امواج بحر می شمارم [فتح الباری لابن رجب]

۴- روزه گرفتن در نه روز اول ذوالحجه، روزه گرفتن در نه روز اول ذوالحجه زیاد فضیلت دارد.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ هُنَيْدَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنِ امْرَأَتِهِ عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَصُومُ تِسْعَ ذِي الْحِجَّةِ وَيَوْمَ عَاشُورَاءَ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ. سنن أبی داود-ن (۳۰۱/۲)

ترجمه:- هنیده ابن خالد از خانم خود روایت میکند و زوجه او از بعضی از زوج پیامبر علیه السلام روایت میکند او میگوید که عادت رسول الله صلی الله علیه وسلم بود که در نه روز اول ذوالحجه روزه میگرفتند و روز عاشورا را هم روزه میگرفتند و در هر ماه سه روز روزه میگرفتند.

اگر کسی نه روز اول ذوالحجه را روزه گرفته نمیتواند باید روزه روز عرفه را فراموش نکند.

امام نووی رحمه الله میگوید: روزه گرفتن در نه روز اول ذوالحجه مستحب قوی است بخصوص در روز عرفه. شرح النووی علی مسلم (۲۰۹/۴)

۵- صدقه و خیرات دادن: صدقه دادن انسان را به کارهای نیک سوق میدهد، صدقه دروازه های بسته را به روی انسان باز میکند و از شر او را حفاظت میکند، همچنان صدقه مال و نفس انسانرا پاک میکند و به صدقه دادن گناهان انسان بخشیده میشود، صدقه انسان را از بندگی درهم و دینار حفاظت میکند، و قتیکه صدقه در ده روز اول ذوالحجه داده شود اجر و ثواب آن زیاد است.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: «مَنْ تَصَدَّقَ بِعِدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَ لَا يَصْعَدُ إِلَى اللَّهِ إِلَّا الطَّيِّبُ، فَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَرْبِّيْهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يَرْبِّيْ أَحَدَكُمْ قُلُوبَهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ». متفق علیه

ترجمه:- از ابوهریره رضی الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: کسیکه صدقه بدهد از مال پاکیزه خود به اندازه یک خرما، زیرا که الله تعالی قبول نمی کند مگر چیز پاک را. یقیناً الله تعالی به (یمین بلاکیف) خود قبول میکند

وسپس آنرا زیاد میکند یعنی ثواب آنرا زیاد میکند طوریکه یکی شما بزرگ میکند جوجه شتر خود را حتی تا اینکه ثواب آن به اندازه کوه احد میشود.

۶- اداء نمودن نماز عید وذبح قربانی: از جمله اعمال بهتر در ده روز اول ذو الحجه اداء نماز عید وبعد از نماز ذبح کردن قربانی است. در حدیث شریف آمده است: عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا عَمِلَ آدَمِيُّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ». سنن الترمذي (۱۳۵/۳)

ترجمه:- از حضرت عائشه رضي الله عنها روایت است او میگوید که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرموده است: اولاد آدم عملی را در روز عید انجام نمیدهند که به نزد الله تعالی بهتر باشد نسبت به ریختن خون یعنی (قربانی).

اقول قولي هذا، استغفر الله لي ولكم ولسائر المسلمين

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.